פחות משלשה טפחים כשרה מאי שנא התם דאמרת פחות מארבע אמות ומאי שנא הכא דאמרת פחות משלשה טפחים התם דאיתיה לדופן פחות מארבע אמות סגיא הכא לשוויי לדופן פחות משלשה טפחים אין אי לא לא היתה גבוהה מעשרים אמה ובנה בה עמוד שהוא גבוה עשרה טפחים ויש בו הכשר סוכה סבר אביי למימר גוד אסיק מחיצתא א"ל רבא בעינן מחיצות הניכרות וליכא ת"ר נעץ ארבעה [א]קונדיסין וסיכך על גבן ר' יעקב מכשיר וחכמים פוסלין אמר רב הונא מחלוקת על שפת הגג דר' יעקב סבר אמרינן גוד אסיק מחיצתא ורבנן סברי לא אמרינן גוד אסיק מחיצתא אבל [א]באמצע הגג דברי הכל פסולה ורב נחמן אמר באמצע הגג מחלוקת איבעיא להו באמצע הגג מחלוקת אבל על שפת הגג דברי הכל כשרה או דלמא [ב]בין בזו ובין בזו מחלוקת תיקו מיתיבי נעץ ד' קונדיסין בארץ וסיכך על גבן ר' יעקב מכשיר וחכמים פוסלין והא ארץ דכאמצע הגג דמי וקא מכשיר רבי יעקב תיובתא דרב הונא תיובתא ועוד באמצע הוא דפליגי אבל על שפת הגג דברי הכל כשרה לימא תיהוי תיובתיה דרב הונא בתרתי אמר לך רב הונא פליגי באמצע הגג והוא הדין על שפת הגג והאי דקמיפלגי באמצע הגג להודיעך כחו דר' יעקב דאפילו באמצע הגג נמי מכשיר ת"ר [ב]נעץ ארבעה קונדיסין בארץ וסיכך על גבן ר' יעקב אומר רואין כל שאילו יחקקו ויחלקו ויש בהן טפח לכאן וטפח לכאן נידונין משום דיומד ואם לאו אין נידונין משום דיומד שהיה רבי יעקב אומר דיומדי סוכה טפח וחכמים אומרים עד שיהו שתים כהלכתן ושלישית אפילו טפח: ושאינה גבוהה עשרה טפחים: מנלן אתמר רב ורבי חנינא ורבי יוחנן ורב חביבא מתנו [ג]בכולה סדר מועד כל כי האי זוגא חלופי רבי יוחנן ומעיילי רבי יונתן [ד]ארון תשעה [ה]וכפורת טפח הרי כאן עשרה וכתיב [א]ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפורת ותניא

פחות משלשה. כלבוד הלכה למשה מסיני וחשבינן ליה כאילו החקק לבוד ומגיע עד הכותל. לבוד סניף אפוסטי"ך בלע"ז דבר שמאריכין אותו על ידי סניפין כדי לסנוף חקק על חקק: **התם דאיתיה לדופן פחות מארבע אמות.** התם דאיכא שם דופן עליו דכל דופן שאינו פחות מי' שמו דופן ואפילו גבוה עד לרקיע הלכך עד ארבע אמות חסר משהו אגמריה רחמנא למשה דופן עקומה: **הכא.** פחות מי' אין שם דופן עליו אלא השתא הוא דבעינן לשוייה דופן הלכך במה שאינו דופן לא אגמרי' רחמנא דהא דופן עקומה אגמרי' והאי לאו דופן הוא והלכך פחות מג' טפחים בכל דוכתא לבוד הוא שפיר דמי ואי לא לא: **ובנה בה עמוד גבוה עשרה.** רחוק מן דפנות הרבה ובו הכשר סוכה שיש בראשו שבעה [ו]ומשהו על שבעה ומשהו: **גוד אסיק מחיצתא.** של עמוד שמבחוץ סביב הגביהם עשרה סביבות ראשו והרי יש כאן גובה י' ומשובה סוכה על ראשו ודופני העמוד דופנותיה על ידי גוד אסיק וסכך של מעלה כשר לה דאינו למעלה מכ' מראש העמוד: **מחלוקת על שפת הגג.** דמחיצת הבית תחתיה כנגד בין הקונדיסין ואיכא למימר גוד אסיק והכא לא אמרינן דבעינן מחיצות ניכרות: **אבל באמצע הגג.** שאין תחתיה מחיצות סביב דברי הכל פסולה ולא דייה בארבעת הקונדיסין להיות לה שם ד' מחיצות: הכי גרסינן **ורב נחמן אמר באמצע הגג מחלוקת.** ועל ידי הקונדיסין ר' יעקב מכשירה וכגון שהן רחב טפח לכל צידיהן דאיכא שם מחיצות טפח מצפון לדרום ושם מחיצות טפח ממזרח למערב בכל אחת ואחת כדלקמן ורבנן סברי לא מתכשרא אלא בשתי מחיצות כהלכתן כשיעור משך סוכה ובשלישית אפילו טפח: **אבל בשפת הגג דברי הכל כשרה.** דאמרי' גוד אסיק: **דכי אמצע הגג דמי.** דאין מחיצות תחתיה דנימא גוד אסיק: **תיובתא דרב הונא.** דאמר אבל באמצע דברי הכל פסולה: **באמצע הגג הוא דפליגי.** הש"ס הדר ודייק ממתניתא לאותבי תיובתא אחריתי: **בתרתי.** חדא למאי דאמר באמצע הגג דברי הכל פסולה ומתני' קתני דבה פליגי ותדא למאי דאמר מחלוקת על שפת הגג ואנן מצינו למידק ממתני' דבשפת הגג דברי הכל כשרה: **כל שאילו יחקקו ויחלקו.** בקונדיסין עגולין קא אמר רואין כל שיש בעוביין כל כך שאילו יחקק ויטל עובי עיגולן וירבעום ויחלקו ויש בהן טפח לכאן וטפח לכאן ולאחר שירבעום יחלקום מכפנים ויעשו אותם כעין מרזבים שלנו שיש להם שתי דפנות שאם אתה זוקפן אחד מדפנותיה עומד ממזרח למערב והשני מצפון לדרום: **נידון משום דיומד.** אתה דנו להכשיר כדין שאמרו חכמים לענין פסי בירלאות בעירובין (דף יז:) שניתרין בארבעה דיומדין ועל שם שיש לכל אחד שתי מחיצות קרי להו דיומדין דיו עמודין שני עמודין: **שהיה רבי יעקב אומר דיומדי סוכה דיו בטפח.** ולא כשל פסי בירלאות שהאריכום אמה לכאן ואמה לכאן ועל כרחיך הא דרבי יעקב דאמר יחקקו ויחלקו בעגולין קאמר דאי במרובעין לא אמר אלא יחלקו דהכי אמרי להו בעירובין: **שתים כהלכתן.** באורך כל הסוכה וברחבה אחד לארכה ואחד לרחבה: **ושלישית אפילו טפח.** דהכי אגמריה רחמנא למשה מסיני דבשלישית סגי ליה בטפח: **רב ורבי חנינא ורבי יוחנן ורב חביבא מתנו.** להך מילתא דלקמן: **בכולי סדר מועד.** כל היכא דאמרינן האי זוגא כי הדדי בשמעתא איכא אמוראי דמחלפי רבי יוחנן ומעיילי רבי יונתן: **ארון תשעה.** גובהו דכתיב [שמות כה] ואמה וחצי קומתו ואמה בת ששה טפחים: ותניא

יו"ד

פחות משלשה טפחים כשרה. מכאן קשיא לפי מה שפי' בקונט' בריש פרק שני דגיטין (דף טו:) גבי גידוד חמשה ומחילה חמשה אין מצטרפין דאם היה חריץ עמוק חמשה ומקיפו מחילה חמשה אין מצטרפין להיות בתוכו רשות היחיד הא אשכחן הכא לענין סוכה דמצטרפין וכן בפ"ק דשבת (דף ז:) גבי בית דאין תוכו עשרה דאם חקק בו ארבעה על ארבעה חשיב כוליה רשות היחיד מיהו ההיא איכא לדחות שחקק ארבעה בעומק עשרה ועוד מקשה רבינו תם מהא דאמר פ' כתרא דעירובין (דף נט:) ובשבת פרק הזורק (דף לט.) דבור ותולייתה מצטרפין לעשרה ועוד אמרינן בסוף פרק כל גגות (עירובין נג:) גבי שתי אכירות זו למעלה מזו ויש גידוד חמשה ומחילה חמשה דמודה רב חסדא בתחתונה הואיל ורואה פני עשרה דמערבת שנים ולא מערבת אחד אלא יש לומר דגידוד חמשה ומחילה חמשה לענין שתי אכירות זו למעלה מזו איירי ולענין עליונה כדמוכח סוגיא דכל גגות ולענין עירוב אי נמי לענין תל ברשות הרבים גבוה חמשה והקיף על גביו מחילה חמשה דלא חשיב רשות היחיד לענין שבת וא"ת ויחשבה רשות היחיד מטעם דאי בעי מנח עליה מידי ומשתמש כדאשכחן בריש חלון (שם דף עח. ושם) גבי עמוד ברשות הרבים גבוה עשרה ורחב ארבעה ונעץ בו יתד כל שהוא מיעטו ואם מילאו כולו ביתדות חשיב כולו רשות היחיד הואיל ואי בעי מנח ליה מידי ומשתמש ודייק לה מהא דאמר רבי יוחנן בור ותוליא מצטרפין לעשרה כלומר וכי היכי דמצטרפי לעשרה לענין עומק הוא הדין דמצטרפי לארבעה לענין רוחב דממתני' דשבת פרק הזורק (דף לט.) ובפרק המוצא תפילין (עירובין דף נט:) דקתני הוליית הבור שהן גבוהין עשרה ורחבין ד' דייק לה ר' יוחנן וכי היכי דקתני עשרה קתני נמי ד' ואמאי חשיב רשות היחיד הא לא משתמש ליה ברוחב שהאויר מפסיק אלא מאי אית לך למימר דמנח ליה מידי ומשתמש ה"נ וי"ל דהכא מיירי בתל שהוא רחב הרבה בעשר אמות או בעשרים כעין תגר דלא שייך להחשיבו רשות היחיד מטעם דאי מנח עליה מידי אלא כדבר גר כעין עמוד רוחב ד' וא"ת בפ"ק דשבת (דף ז:) גבי בית שאין תוכו עשרה וחקק בו להשלימו לעשרה אמאי לא מחלק כי האי גוונא אם יש משפת חקק ולכותל שלשה טפחים ויש לומר דלא דמי רשות שבת שהוא למנוע רגל רבים לסוכה דבעינן מחיצות סמוכות לסכך: [ועי' תוס' שבת ז: ד"ה ואם]

סבר אביי למימר גוד אסיק מחיצתא. לבסוף מסיק בעינן מחיצות הניכרות ולא דמי לסיכך על גבי אכסדרה שאין לה פצימין דשילהי פירקין (דף יח:) דפי תקרה חשיב שפיר מחיצות הניכרות:

אבל על שפת הגג כשרה לדברי הכל. דחשיב מחיצות ניכרות טפי מעמוד משום דניכרות בבית:

דיומדי סוכה טפח. והא דבעינן אמה גבי פסי בירלאות פרק עושין פסין (עירובין דף יח:) גבי מחיצות שבת החמירו:

עשרה טפחים מנלן. והא דבעינן נמי גבי שבת מחיצה עשרה מהכא ילפינן:

עין משפט נר מצוה

לב א ב מיי' פ"ד מהל' סוכה הל' יא טוש"ע א"ח סי' תרל סעיף ו:

◆

רבינו חננאל

פחות מיכן כשרה. ולא דומה לדופן עקומה דלא מיפסלא אלא בד' אמות, דלגבי הדופן עקומה הדופן מיהא איתיה ולקרוביה הוא דבעינן, הלכך עד ד' אמות כעקומה חשבינן לה. אבל הכא דלית לדופן ולשוי לדופן קאתי, פחות מג' טפחים כלבוד דמי וכשרה, ג' טפחים פסולה. היתה גבוהה מכ' אמה ובנה עמוד באמצעיתה גבוה עשרה טפחים, ויש בזה הכשר סוכה, סבר אביי למימר גוד אסיק מחיצתא, כלומר הבן בלבך כאילו חתכתה והעלית מחיצות מזה העמוד. ודחה רבא ואמר בעינן מחיצות הניכרות וליכא. תנו רבנן נעץ ד' קונדסין וסיכך על גבן, ר' יעקב מכשיר וחכמים פוסלין. ואסיקנא אליבא דרב הונא, פליגי באמצע הגג והוא הדין על שפת הגג, ר' יעקב סבר גוד, פירוש משוך. מלשון וימשכו ומתרגמינן ונגידו. כלומר משוך אסיק מחיצתא, כדאמרן לעיל. ורבנן סברי לא. [א] והאי דפליג בארץ, ודייקינן מינה באמצע הגג פליגי. להודיעך כחו דר' יעקב דמכשיר, דלעולם כח דהתירא עדיף ליה. פירוש קונדיסין, קורות של עץ כגון עמודין הן. ואם הן עבים שאם יחקקו יש בהן טפח לכאן וטפח לכאן, וכשתעמידהו בזוית סוכה נראה טפח ממנו לרוח אחרת וטפח לרוח אחרת הסמוכה, נידון כשני (דיומדין) [עמודין]. פירוש בלשון יון קורין לשנים דיו, נמצא פי' דיומדין שני עמודין, כלומר שני פסין ושל טפח טפח עומדין. תנו רבנן נעץ ד' קונדיסין וסיכך על גבן, ר' יעקב אומר רואין כל שאילו יחקקו ויחלקו ויש בהן טפח לכאן [וטפח לכאן] נידון משום דיומד, שהיה ר' יעקב אומר דיומדי סוכה טפח. וחכמים אומרים עד שיהו שתי דפנות כהלכתן ושלישית אפי' טפח. ופשוטות הן. **פיסקא** ושאינה גבוהה עשרה טפחים. אתמר רב ור' יוחנן ור' חנינא ואמרי לה רב חביבא מתנו כולי סדר מועד כל כי האי גוונא זוגא, (זווא חלופי) חלופי ר' יוחנן ועייל ר' יונתן. ארון ט' טפחים וכפורת טפח, הרי עשרה, וכתיב ונועדתי לך שם. כלומר כיון שמצאנו כי הארון יש בו עשרה טפחים, וכתיב השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם, נמצא למעלה מארון רשות אחרת.

[א] נ"ל דצ"ל והאי דפליגי בברייתא אחריתי כגון בארץ דייקינן מינה.

מסורת הש"ס

א) גי' הערוך קונטסין בט"ת. ב) [תוספתא פ"א ה"ט]. ג) שבת נד: מגילה ז., ד) שבת לג. עירובין ד: סנהדרין ז., ה) נדה סו., ו) [עי' רש"א מ"ש על רש"י דלעיל ע"א ד"ה אם יש כן].

◆

תורה אור השלם

1. וְנוֹעַדְתִּי לְךָ שָׁם וְדִבַּרְתִּי אִתְּךָ מֵעַל הַכַּפֹּרֶת מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרֻבִים אֲשֶׁר עַל אֲרוֹן הָעֵדֻת אֵת כָּל אֲשֶׁר אֲצַוֶּה אוֹתְךָ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: שמות כה כב

◆

גליון הש"ס

גמ' לימא תיהוי תיובתיה דר"ה בתרתי. כעין זה לקמן דף נג ע"א גיטין דף מח ע"ב:

◆

לעזי רש"י

אפושטי"ץ. נוסף.

◆

מוסף רש"י

בכולה סדר מועד כל כי האי זוגא. שהוזכרה שם זוג זה של ארבע חכמים הללו (מגילה ז.). חלופי ר' יוחנן. יש מחליפין ר' יוחנן ומעיילי ר' יונתן (שבת נד:). הרי כאן עשרה. גובה מן הקרקע (סנהדרין ז.).